

PŘÍKLADY VZOROVÝCH ÚLOH Z LITERÁRNÍ HISTORIE

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 1

Edgar Allan Poe: Havran (výňatek)

Vrátil jsem se do pokoje, velmi divě se a boje,
když jsem zaslech trochu silněj nový šramot poblíž mne.
„Jistě cos za chumelice padlo mi na okenice;
podívám se ze světlice, co jsi zač, kdo budíš mne –
ztlumím na okamžik srdce, najdu tě, kdo budíš mne; –“
vítř a nic jiného už ne.

Vyrazil jsem okenici, když tu s velkou motanicí
vstoupil starodávnej havran z dob, jež jsou tak záslužné;
bez poklony, bez váhání, vznešeně jak pán či paní
usadil se znenadání v póze velmi výhružné
na poprsí Pallady – a v póze velmi výhružné
si sedl jen a víc už ne.

Pták v svém ebenovém zjevu ponoukal mne do úsměvu
vážným, přísným chováním, jež bylo velmi vybrané –
„Ač ti lysá chochol v chůzi, jistě nejsi havran hrůzy,
jenž se z podsvětího šera v bludné pouti namane –
řekni mi své pravé jméno, plutonovskej havrane!“ –
Havran děl: „Už víckrát ne.“

1 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- A) Autor výchozího textu patří do renesance.
- B) Autor výchozího textu bývá zařazován do romantismu.
- C) Autor výchozího textu reprezentuje antickou literaturu.
- D) Autor výchozího textu je představitelem klasicistní literatury.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Přestože za tvůrce slova robot je ve světě považován *****, my díky spisovatelově poctivosti dobře víme, že otcem tohoto kultovního slova je jeho bratr. Autor slavné divadelní hry ●●●●, v níž slovo robot zaznělo poprvé, to na sebe prozradil v Lidových novinách roku 1933. Nebyl však prvním spisovatelem, který s ideou umělé bytosti podobné člověku ve svém díle pracoval. Jak sám přiznal, po čase si uvědomil, že v podstatě nově pojal židovskou legendu o Golemovi. Ostatně jde o jeden ze stěžejních principů autorovy tvorby – jeho zpracování fantastických motivů nespočívá primárně v jejich absolutní novosti, dokonce v jejich originální modernizaci, jak ostatně dokázal i ve svých mistrovských hrách *Věc Makropulos* a *Bílá nemoc*.

(Učitelské noviny, 9/2015, upraveno)

2

- 2.1 Napište jméno a příjmení spisovatele, které patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu:
- 2.2 Napište název divadelní hry, který patří na druhé vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu:

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 3–4

Na přelomu 18. a 19. století se jako reakce proti racionalismu objevuje umělecký směr, který akcentuje citovost, individualitu a tvůrčí svobodu autora. Nadvláda antiky končí návratem k estetickým hodnotám středověku.

Námětem literární tvorby se stává touha po svobodě a rovnosti lidí. Odcizení se světu a z toho vyplývající samota hrdiny by mohla být překonána silnou láskou, ta je ale často nenaplněná a končí tragicky. Hrdinou bývá člověk vyděděný ze společnosti, takový je například bývalý galejník Jean Valjean z knihy ***** od Victora Huga.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden, upraveno.)

- 3 Které z následujících literárních děl patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?
 - A) Bídníci
 - B) Zabiják
 - C) Otec Goriot
 - D) Hrabě Monte Christo
- 4 Napište umělecký směr, který je charakterizován ve výchozím textu:

5 Přiřaďte ke každé z následujících charakteristik (5.1–5.4) příslušného spisovatele (A–F):

(Každého spisovatele z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 5.1 Po roce 1968 nesměl několik let oficiálně publikovat, přesto nikdy neodešel do emigrace. Řada jeho děl vycházela v samizdatu a exilu. Ve svých prózách často využívá „nekonečný“ proud řeči. Příznačná je pro něj poetizace všednosti a postavy pábitelů – osobitých vypravěčů a ztřeštěných snílků. _____
- 5.2 Celosvětově proslavený spisovatel po sovětské okupaci emigroval do Francie. Ve svém prvním románu, pro nějž je typické kolísání mezi tragičností a fraškou, popsal absurditu 50. let v Československu. Kniha zaujme i neobvyklou kompozicí – události jsou nazírány z úhlu pohledu několika postav. _____
- 5.3 Jeho tvorba je výrazně ovlivněna vlastními zkušenostmi z války (např. útěk z transportu smrti). Stěžejním tématem jeho děl je holocaust, hlavními postavami jsou bezbranní, obyčejní lidé (Židé, velmi často ženy), kteří se dostávají do mezních životních situací. Po emigraci v roce 1968 se usadil v USA. _____
- 5.4 Autor manifestu *Dva tisíce slov* byl přední představitel disentu a vydavatel samizdatové edice Petlice. Těžiště jeho díla spočívá ve fejetonech a v prózách. V jedné knize propojil deníkové záznamy, úvahy i románové prvky, a nejen že tak podal výpověď o jednom roce svého života, ale zprostředkoval i obecnější obraz české společnosti na přelomu 70. a 80. let. _____

(CZVV)

- A) Ladislav Fuks
- B) Arnošt Lustig
- C) Ludvík Vaculík
- D) Milan Kundera
- E) Bohumil Hrabal
- F) Josef Škvorecký

6 Přihřadte k jednotlivým charakteristikám (6.1–6.4) příslušného spisovatele (A–F):

(Každého spisovatele můžete přiřadit pouze jednou.)

- 6.1 Ve své básnické sbírce zobrazil sociální a národnostní útisk slezského lidu, vyjádřil jeho vzdor a protipanskou revoltu. V básních se často stylizoval do role mluvčího slezského lidu a mstitele jeho poroby. _____
- 6.2 Významný básník, prozaik a novinář byl jednou z vůdčích osobností generace májovců. Ve svých povídkách se snažil zachytit humorné i groteskně tragické postavy všedního života. Je považován za tvůrce českého fejetonu. _____
- 6.3 Byl průkopníkem české literární kritiky, vydobyl si velké uznání jako novinář a satirik. Poselství jeho epigramů i rozsáhlejších satirických básní je dodnes aktuální. Za svou novinářskou činnost i politickou aktivitu byl poslán do vyhnanství. _____
- 6.4 Uznání si vysloužil nejen jako básník, prozaik a dramatik, ale i jako překladatel francouzské poezie. Byl spolutvůrcem programu české avantgardy a zároveň představitelem její poetické i surrealistické podoby. Jeho díla napsaná po 2. světové válce posloužila komunistické propagandě. _____

(Lexikon české literatury, Kouzelné zrcadlo literatury; upraveno)

- A) Jiří Wolker
B) Jan Neruda
C) Petr Bezruč
D) Vítězslav Nezval
E) Karel Havlíček Borovský
F) Stanislav Kostka Neumann

7 Přiřadte ke každé z následujících charakteristik (7.1–7.4) příslušný umělecký směr (A–F):

(Každou možnost z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 7.1 Zdůrazňuje bezprostřední dojmy vyvolané proměnlivostí jevů, snaží se zachytit prchavou náladu okamžiku. Spisovatelé zobrazovali přírodu v její barevnosti, zvucích, hmatových a čichových kvalitách. Obrazy prostředí vypovídají o stavu duše lyrického mluvčího nebo postavy. _____
- 7.2 Je výrazem neklidné doby plné náboženských střetů. Převládá zde citová složka nad racionální, charakteristická je dramatičnost, mystičnost. Vyznačuje se alegoricky zpracovanými tématy se silnou vnitřní dynamikou, velkou roli hrají kontrasty. V umění převládají látky náboženské. _____
- 7.3 Literární postavy jsou produktem deprimujícího sociálního prostředí, které negativně poznamenává jejich psychiku. Bývají psychicky vychýlené, rozvrácené, jejich chování je určeno především pudově, velkou roli hraje také dědičnost. Spisovatelé se snaží o citově chladnou registraci popisovaných jevů. _____
- 7.4 Hlásí se k odkazu antiky, měřítkem krásy je pravda a rozumovost, je spjatý s myšlenkovým hnutím, které se nazývá osvícenství. Vyznačuje se pevným systémem estetických pravidel, rozlišuje žánry vysoké a nízké. Nejprestižnějším literárním žánrem je tragédie. Její typický protagonista je oddaný myšlenkám státnosti a vládci, v jejich jménu popírá osobní tužby. _____

(L. Lederbuchová, Průvodce literárním dílem, upraveno)

- A) baroko
- B) renesance
- C) klasicismus
- D) surrealismus
- E) naturalismus
- F) impresionismus